

Бойченко А. Проектування здоров'язбережувального освітнього середовища закладу вищої освіти педагогічного профілю в контексті навчання студентів технологіям вікового програмування фізкультурної активності. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2026. Том 14, № 6. С. 32-40. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol14i6-004>.

Boichenko A. Proiektuvannya zdorov'iazberezhuvalnoho osvitnoho seredovishcha zakladu vyshchoi osvity pedahohichnoho profilu v konteksti navchannia studentiv tekhnolohiiam vikovoho prohramuvannia fizkulturnoi aktyvnosti [Designing the health-saving educational environment of a pedagogical higher education institution in the context of training students in technologies of age-related programming of physical activity]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 2026. Vol. 14, No 6. S. 32-40. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol14i6-004>.

УДК 378.147:796.011.3-057.875

DOI: 10.31110/2616-650X-vol14i6-004

Артем БОЙЧЕНКО

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-3143-7008>

ascienceh@protonmail.com

ПРОЄКТУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ В КОНТЕКСТІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЯМ ВІКОВОГО ПРОГРАМУВАННЯ ФІЗКУЛЬТУРНОЇ АКТИВНОСТІ

Анотація. У статті теоретично обґрунтовано концептуально-методологічні засади проектування здоров'язбережувального освітнього середовища педагогічного закладу вищої освіти, що детермінують зміст, умови та організаційні механізми навчання студентів і студенток технологіям вікового програмування фізкультурної активності. Актуальність дослідження зумовлена структурними трансформаціями вищої педагогічної освіти, необхідністю адаптації до демографічних, епідеміологічних та соціокультурних викликів, а також наявністю суперечностей між декларуванням здоров'язбережувальної спрямованості освітнього процесу та фрагментарністю його практичної реалізації. Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні засад проектування середовища як детермінанти формування компетентності студентів і студенток. Методологічну основу становить комплекс загальнонаукових та спеціальних методів: ідеалізації, формалізації, аксіоматичний, історико-логічний, сходження від абстрактного до конкретного, педагогічного проектування, синергетичного моделювання. У результаті дослідження розкрито архітектуру здоров'язбережувального середовища як цілісної дидактичної системи, що інтегрує нормативно-цільові, змістово-технологічні, просторово-інфраструктурні, комунікативно-ціннісні та рефлексивно-діагностичні компоненти. Обґрунтовано п'ять методологічних засад проектування: системність, вікову диференціацію, практико-орієнтованість, суб'єктність, безперервність. Запропоновано циклічний алгоритм педагогічного проектування та чотирикомпонентну структуру цільової компетентності (когнітивна, операційно-технологічна, ціннісно-мотиваційна, рефлексивно-прогностична). Доведено, що синергетична інтеграція компонентів середовища трансформує фрагментарні оздоровчі практики у системний інструмент професійної підготовки, забезпечуючи формування у майбутніх педагогів готовності до управління фізичною активністю різних вікових груп. Отримані результати усувають виявлену дослідницьку прогалину та створюють теоретичне підґрунтя для емпіричної верифікації моделі.

Ключові слова: здоров'язбережувальне освітнє середовище; педагогічний заклад вищої освіти; вікове програмування фізкультурної активності; фізкультурно-оздоровчі технології; професійна компетентність майбутніх педагогів; педагогічне проектування; теоретико-методологічні засади; освітня інноватика.

Artem BOICHENKO

Municipal Institution "Kharkiv Humanitarian and Pedagogical Academy"

of the Kharkiv Regional Council, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-3143-7008>

ascienceh@protonmail.com

DESIGNING THE HEALTH-SAVING EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF A PEDAGOGICAL HIGHER EDUCATION INSTITUTION IN THE CONTEXT OF TRAINING STUDENTS IN TECHNOLOGIES OF AGE-RELATED PROGRAMMING OF PHYSICAL ACTIVITY

Abstract. The article theoretically substantiates the conceptual and methodological foundations for designing a health-preserving educational environment in pedagogical higher education institutions, which determine the content, conditions, and organizational mechanisms for training students in age-related programming technologies for physical activity. The research relevance stems from structural transformations in higher pedagogical education, the need to adapt to demographic, epidemiological, and socio-cultural challenges, and the existing contradictions between the declared health-preserving orientation of educational processes and their fragmented practical implementation. The study aims to theoretically justify the principles of environmental design as a determinant of students' competence formation. The methodological framework comprises a complex of general scientific and specialized methods: idealization, formalization, axiomatic approach, historical-logical analysis, ascent from abstract to concrete, pedagogical design, and synergetic modeling. The study reveals the architecture of the health-preserving environment as an integrated didactic system that integrates normative-target, content-technological, spatial-infrastructural, communicative-value, and reflexive-diagnostic components. Five methodological design principles are substantiated: systematicity, age differentiation, practice orientation, subjectivity, and continuity. A cyclical algorithm of pedagogical design and a four-component structure of target competence (cognitive, operational-technological, value-motivational, reflexive-prognostic) are proposed. It is demonstrated that the synergetic integration of environmental components transforms fragmented health practices into a

systematic instrument for professional training, ensuring that future teachers are ready to manage physical activity across diverse age groups. The obtained results address the identified research gap and establish a theoretical foundation for empirical verification of the model.

Keywords: *health-saving educational environment; pedagogical higher education institution; age programming of physical activity; physical and health-improving technologies; professional competence of prospective teachers; pedagogical design; theoretical and methodological principles; educational innovation.*

Постановка проблеми. На сьогодні парадигма вищої педагогічної освіти зазнає структурних трансформацій, детермінованих потребою адаптації до демографічних, епідеміологічних та соціокультурних викликів, які прямо корелюють із динамікою показників здоров'я населення та оновлюють стандарти фахової підготовки майбутніх педагогів. У цьому аспекті заклади вищої освіти педагогічного профілю постають не лише як інституції трансляції знань, а й як домінуючі агенти формування культури здоров'я, здатні інтегрувати здоров'язбережувальні практики у професійну ідентичність студентів і студенток.

Попри це, моніторинг спеціалізованої науково-методичної літератури засвідчує наявність низки суттєвих суперечностей, що ускладнюють ефективне розв'язання цього завдання. У цьому напрямку заклади вищої освіти (ЗВО) педагогічного профілю постають не лише як інституції трансляції знань, а й як основні агенти формування культури здоров'я, здатні інтегрувати здоров'язбережувальні практики у професійну ідентичність студентів і студенток. Попри це, аналіз науково-методичної та довідкової літератури засвідчує наявність низки суттєвих суперечностей, що ускладнюють ефективне розв'язання зазначеного завдання, а саме:

1) по-перше, існує розрив між декларуванням здоров'язбережувальної спрямованості освітнього процесу в педагогічних ЗВО та фрагментарністю його практичної реалізації. Наявні підходи нерідко зводяться до ситуативних заходів фізкультурно-оздоровчого характеру, позбавлених системної архітектури та інтеграції з професійною підготовкою;

2) по-друге, спостерігається брак теоретико-методологічного обґрунтування проектування освітнього середовища як цілісного інструменту, що одночасно забезпечує збереження здоров'я студентів і студенток та формує їхню готовність до застосування віково-диференційованих технологій фізкультурної активності у майбутній педагогічній діяльності;

3) по-третє, чинні освітні програми для майбутніх учителів фізичної культури, тренерів та фахівців з реабілітації недостатньо акцентують на компетентнісному аспекті вікового програмування, обмежуючись загальними методиками без урахування онтогенетичних особливостей різних цільових груп (дошкільнята, школярі, дорослі, особи похилого віку, адаптивні атлети, тощо).

Зазначені суперечності актуалізують потребу в науковому осмисленні механізмів інтеграції здоров'язбережувального середовища педагогічного ЗВО з підготовкою студентів і студенток до реалізації технологій вікового програмування фізкультурної активності. Відсутність цілісної концептуальної моделі, яка б поєднувала просторово-часові, змістові, технологічні та ціннісні компоненти такого середовища, гальмує формування у майбутніх педагогів системної компетентності, необхідної для адаптивного управління фізичною активністю представників різних груп населення. У зв'язку з цим, дослідження закономірностей, принципів та інструментів проектування здоров'язбережувального освітнього середовища, яке формує дидактичний простір для навчання студентів і студенток технологіям вікового програмування фізкультурної активності, набуває статусу пріоритетного напрямку сучасної педагогічної науки та інноватики. Вирішення зазначеної проблеми передбачає подолання розриву між теоретичними напрацюваннями у сфері здоров'язбереження, вікової фізіології та педагогіки фізичного виховання, з одного боку, та практичними потребами педагогічних ЗВО у системній підготовці фахівців, здатних проектувати та впроваджувати віково-адаптовані фізкультурно-оздоровчі програми, з іншого.

Саме цим зумовлена актуальність теоретичного обґрунтування концептуально-методологічних засад такого проектування, що виступає логічним підґрунтям для розробки цілісної моделі освітнього середовища, спрямованої на професійне становлення майбутніх педагогів у системі забезпечення збереження та зміцнення здоров'я різних груп населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика інтеграції здоров'язбережувальних практик у систему вищої педагогічної освіти розглядається в науковому дискурсі крізь призму міждисциплінарного синтезу, що охоплює педагогіку здоров'я, теорію освітнього середовища та методику фізичного виховання (І. Тимкович, Л. Цювх, С. Пономарьов [11], О. Мартинів, О. Шукатка, Л. Борисевич, Р. Кушнір [8], А. Кубатко [7]). Попри значний масив публікацій, присвячених окремим аспектам досліджуваного феномену, цілісне осмислення механізмів проектування середовища педагогічного ЗВО як детермінанти формування компетентності у сфері вікового програмування фізкультурної активності залишається фрагментарним.

Цікавими за своїм змістом та сутнісними характеристиками є напрацювання учених: В. Антонової, Н. Дорошкевич [1], Т. Гуртової, С. Незгоди [6], С. Петренка, Л. Петренко, Г. Вернидуб [9], у яких висвітлюється проблематика здоров'язбережувального освітнього середовища ЗВО. У своїх

наукових працях дослідники засвідчують перехід від біомедичної парадигми збереження здоров'я до системно-педагогічної, де середовище розглядається як цілісний простір, що формує ціннісні орієнтації та поведінкові моделі студентів і студенток. Проте більшість концептуальних розробок (М. Ягнич, Н. Грицак [13], О. Paakkari, М. Kulmala, N. Lyyra, T. Saaranen, P. Lindfors, H. Tyrväinen [15], Л. Бобровник, В. Кузьменко, Л. Сущенко, П. Джуринський, С. Храбра, А. Чустрак [2], акцентують увагу на загальноуніверситетському рівні або фокусуються на психолого-педагогічному супроводі, мінімізуючи профільну специфіку педагогічних ЗВО. Зокрема, недостатньо дослідженою залишається роль середовища у трансляції не лише культури особистого здоров'я, а й професійної готовності майбутнього фахівця до управління фізкультурно-оздоровчими процесами представників різних груп населення.

Питання вікового програмування фізкультурної активності традиційно розробляються в межах вікової фізіології, теорії спортивної підготовки та методики фізичного виховання. Науковці: Г. Бойко, Т. Козлова, С. Шарафутдинова [3], В. Стадник [10], D. Balashov, D. Bermudes, P. Rybalko, O. Shukatka, Y. Kozeluk, A. Kolyshkina [14], обґрунтовують онтогенетичні закономірності розвитку рухових якостей, дозують навантаження відповідно до біологічного віку та пропонують диференційовані комплекси вправ. Водночас педагогічний аспект підготовки студентів і студенток до самостійного проєктування таких програм розглядається переважно у вузькоприкладному дискурсі – як засвоєння готових методик, а не як формування системної компетентності, що інтегрує знання про вікову динаміку, технології програмування та здоров'язбережувальні принципи. Наявні освітні стандарти та програми не в повній мірі передбачають модульну інтеграцію цих компонентів у єдиний дидактичний контур.

Окремий науковий напрям присвячений проєктуванню освітніх середовищ із використанням системного, синергетичного та компетентнісного підходів. Дослідники: Н. Бондаренко [4], С. Трубачева, О. Мушка, П. Замаскіна [2], С. Ващилко [5], доводять, що архітектура середовища безпосередньо детермінує якість професійного становлення, проте механізми трансформації просторово-часових, змістових та технологічних параметрів середовища у конкретні інструменти навчання студентів і студенток технологіям вікової диференціації фізкультурної активності не отримали теоретичного обґрунтування. Зокрема, відсутні концептуальні моделі, які б пов'язували здоров'язбережувальну функцію середовища ЗВО з формуванням у майбутніх педагогів здатності конструювати індивідуалізовані та віково-адаптовані фізкультурні програми.

Аналіз науково-методичних джерел (нормативно-правових документів) виявляє стійку суперечність: між необхідністю системної підготовки майбутніх педагогів до управління фізкультурною активністю представників різних груп населення у здоров'язбережувальному аспекті та фрагментарністю теоретико-методологічного забезпечення цього процесу в межах освітнього середовища педагогічного ЗВО. Існуючі розробки розглядають здоров'язбереження, вікове програмування та проєктування середовища як ізольовані педагогічні об'єкти, тоді як їхня інтеграція в єдиний концептуальний каркас, орієнтований на формування цільової компетентності студентів і студенток, залишається нездійсненою. Саме ця дослідницька прогалина зумовлює потребу в теоретичному обґрунтуванні концептуально-методологічних засад проєктування здоров'язбережувального освітнього середовища педагогічного ЗВО, що детермінують зміст, умови та організаційні механізми навчання студентів (студенток) технологіям вікового програмування фізкультурної активності, що безпосередньо корелює з головною метою дослідження.

Мета дослідження: теоретичне обґрунтування концептуально-методологічних засад проєктування здоров'язбережувального освітнього середовища закладу вищої освіти педагогічного профілю, що детермінують зміст, умови та організаційні механізми навчання студентів і студенток технологіям вікового програмування фізкультурної активності.

Методи дослідження. Теоретичне обґрунтування концептуально-методологічних засад проєктування здоров'язбережувального освітнього середовища ЗВО педагогічного профілю здійснено із застосуванням комплексу загальнонаукових та сучасних теоретико-методологічних методів пізнання, які забезпечують цілісність, системність та об'єктивність наукового пошуку, а саме:

1) метод ідеалізації (використано для створення теоретичної моделі здоров'язбережувального освітнього середовища педагогічного ЗВО як цілісної динамічної системи, що перебуває у стані оптимального функціонування. Цей метод дозволив абстрагуватися від другорядних чинників та виокремити сутнісні характеристики середовища, які детермінують ефективність формування компетентності студентів (студенток) щодо вікового програмування фізкультурної активності);

2) метод формалізації (застосовано для структурно-логічного представлення компонентного складу здоров'язбережувального середовища та визначення функціональних зв'язків між його елементами. Формалізація дозволила перейти від якісного опису феномену до чіткої системи категорій, параметрів та індикаторів, що характеризують стан і рівень сформованості цільової компетентності майбутніх педагогів);

3) аксіоматичний метод (використано для визначення базових теоретичних положень (аксіом), що становлять методологічний фундамент дослідження. До таких положень віднесено: пріоритетність здоров'я як ціннісної орієнтації освітнього процесу; закономірний зв'язок між якістю освітнього середовища та рівнем професійної компетентності випускників; необхідність урахування вікових особливостей при програмуванні фізкультурної активності різних категорій населення);

4) історичний і логічний методи (застосовано у їхній діалектичній єдності для аналізу генезису наукових уявлень про здоров'язбережувальне освітнє середовище та еволюції підходів до підготовки фахівців фізичного виховання. Історичний аспект дозволив простежити трансформацію педагогічних ідей у цій сфері, виявити стійкі тенденції та суперечності. Логічний метод забезпечив реконструкцію внутрішньої структури досліджуваного явища, встановлення причинно-наслідкових зв'язків та закономірностей функціонування середовища);

5) метод сходження від абстрактного до конкретного (використано як інструмент теоретичного пізнання складних педагогічних феноменів. Дослідження розпочато з аналізу найпростіших категорій («здоров'я», «фізкультурна активність», «освітнє середовище»), після чого здійснено поступовий перехід до більш складних інтегративних понять («компетентність щодо вікового програмування», «здоров'язбережувальне освітнє середовище», «технології фізкультурної активності»). Такий підхід дозволив розкрити зміст досліджуваного явища у всій його багатомірності та суперечливості.

Крім цього, з метою поглиблення теоретичного аналізу та адаптації дослідження до сучасних викликів компетентнісної та інноваційної педагогіки введено додатковий блок методологічних інструментів (метод педагогічного проектування, концептуально-категоріальний аналіз, синергетичний підхід до моделювання освітніх систем, контент-аналіз нормативно-методичної бази та наукових джерел). Комплексне застосування зазначених методів забезпечило цілісність теоретичного дослідження, дозволило обґрунтувати концептуальні засади проектування здоров'язбережувального освітнього середовища педагогічного ЗВО та визначити педагогічні умови формування у студентів і студенток компетентності щодо вікового програмування фізкультурної активності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретичне обґрунтування засад проектування здоров'язбережувального освітнього середовища педагогічного ЗВО вимагає деконструкції цього феномену як цілісної педагогічної системи, архітектура якої детермінує траєкторію професійного становлення майбутніх фахівців. У теоретичному вимірі зазначене середовище інтерпретується не як сукупність інфраструктурних об'єктів або ізольованих оздоровчих практик, а як динамічний дидактичний простір, у якому нормативні, змістові, технологічні та комунікативні параметри синхронізуються з вимогами до формування компетентності студентів і студенток у сфері вікового програмування фізкультурної активності. Домінуючим інваріантом такої системи виступає її здатність трансформувати абстрактні принципи здоров'язбереження в операціональні педагогічні механізми, що забезпечують засвоєння представниками досліджуваної категорії алгоритмів диференціації фізичних навантажень відповідно до онтогенетичних етапів розвитку цільових контингентів.

Для забезпечення функціональної узгодженості середовища розроблено структурно-компонентну модель, що розмежовує просторово-часові, змістові та процесуальні виміри педагогічної взаємодії (табл. 1). Кожен компонент виконує специфічну детермінаційну функцію щодо формування цільової компетентності.

Аналіз даних табл. 1 засвідчує, що нормативно-цільовий компонент виступає аксіологічним імперативом, який легітимізує пріоритетність здоров'язбереження в освітній політиці ЗВО та транслює її в конкретні вимоги до навчальних дисциплін. Змістово-технологічний блок функціонує як інформаційно-методичне ядро, що забезпечує конвергенцію теоретичних знань про вікову динаміку рухової активності з прикладними інструментами їх застосування. Просторово-інфраструктурний вимір не обмежується матеріальним забезпеченням, а виступає середовищним каталізатором, який активізує сенсомоторну та когнітивну залученість студентів і студенток до моделювання фізкультурних програм. Комунікативно-ціннісний компонент забезпечує інтерсуб'єктну трансляцію професійної етики та формує готовність майбутнього педагога до діалогу з представниками різних вікових груп. Рефлексивно-діагностичний елемент замикає цикл педагогічної взаємодії, надаючи інструменти для верифікації ефективності засвоєних технологій і корекції індивідуальних дефіцитів. Синергетична інтеграція цих компонентів унеможливорює фрагментарність освітнього впливу та створює умови для системного формування компетентності.

Процесуальна реалізація структурних компонентів ґрунтується на чітко визначених методологічних засадах (табл. 2), які виступають архітектурними обмежувачами проєктної діяльності. Кожна засада функціонує не ізольовано, а в логічній взаємодії, забезпечуючи відповідність середовища вимогам сучасної педагогічної інноватики.

Таблиця 1.

Структурно-функціональні компоненти здоров'язбережувального освітнього середовища педагогічного ЗВО

Компонент	Змістове наповнення	Функція щодо формування компетентності здобувачів вищої освіти
1.1. Нормативно-цільовий	Стратегічні орієнтири, освітні стандарти, інституційні положення щодо здоров'язбереження та фахової (фізкультурної) підготовки	Визначає цільовий вектор навчання, узгоджує професійні стандарти з вимогами до вікової диференціації навантажень
1.2. Змістово-технологічний	Навчальні програми, модулі з вікової фізіології, методики програмування тренувальних процесів, кейси адаптивної фізичної культури	Надає інструментарій для опанування алгоритмів дозування, підбору вправ та корекції програм відповідно до онтогенетичних етапів
1.3. Просторово-інфраструктурний	Лекційні та лабораторні аудиторії, спортивні комплекси, цифрові платформи моніторингу, зони рекреації	Створює матеріально-технічний базис для імітаційного моделювання та практико-орієнтованого засвоєння оздоровчих (реабілітаційних) технологій
1.4. Комунікативно-ціннісний	Суб'єкт-суб'єктна взаємодія «викладач-студент-реабілітолог (ерго-терапевт)», наставництво, професійні спільноти, волонтерські проекти	Формує ціннісне ставлення до здоров'я, розвиває комунікативну компетентність та емпатію при роботі з представниками різних вікових груп (категорій)
1.5. Рефлексивно-діагностичний	Системи зворотного зв'язку, порт-фоліо професійного розвитку, критеріальні рубрики оцінювання, само-аналіз педагогічних рішень	Забезпечує моніторинг динаміки сформованості компетентності, корекцію індивідуальних освітніх траєкторій

Джерело: розроблено автором на основі теоретичного аналізу.

Таблиця 2.

Методологічні засади проектування середовища в контексті навчання технологіям вікового програмування

Засада	Теоретичне обґрунтування	Інструментальна реалізація в освітньому процесі
2.1. Системність та цілісність	Середовище розглядається як відкрита нелінійна система, де зміна одного параметра ініціює адаптацію всіх компонентів	Узгодження навчальних дисциплін, позанавчальної діяльності та інфраструктури в єдиний здоров'язбережувальний контур
2.2. Вікова диференціація	Онтогенетичні закономірності розвитку рухової сфери та метаболічних процесів визначають специфіку дозування фізичних навантажень	Впровадження модульних блоків із програмуванням активності для дошкільнят, школярів, дорослих та осіб похилого віку
2.3. Практико-орієнтованість	Компетентність формується крізь діяльнісне засвоєння, а не пасивне сприйняття інформації	Симуляційні лабораторії, розробка індивідуальних фізкультурних карт, стажування в ЗВО та реабілітаційних центрах
2.4. Суб'єктність та інтерактивність	Здобувач вищої освіти виступає співавтором освітнього процесу, а не об'єктом педагогічного впливу	Проектна робота в малих групах (peer-to-peer) консультування, цифрові платформи колаборативного програмування
2.5. Безперервність та наступність	Формування компетентності є кумулятивним процесом, що охоплює всі курси навчання	Вертикальна інтеграція змісту від базових дисциплін до спеціалізованих курсів та магістерських досліджень

Джерело: розроблено автором на основі теоретичного аналізу.

Теоретичне розкриття табл. 2 демонструє, що засада системності забезпечує відтворення середовища як цілісного педагогічного організму, де кожен елемент підпорядкований загальній меті формування компетентності. Вікова диференціація виступає важливим методологічним фільтром, який трансформує універсальні фізкультурні методики в адаптовані алгоритми, чутливі до біологічного та психологічного віку цільової аудиторії (групи). Практико-орієнтованість реалізується через діяльнісний підхід, де засвоєння технологій відбувається крізь розв'язання професійних кейсів та імітаційне моделювання педагогічних ситуацій. Суб'єктність та інтерактивність забезпечують перехід від репродуктивного навчання до колаборативного конструювання знань, що активізує внутрішню мотивацію студентів і студенток до опанування вікового програмування. Безперервність та наступність гарантують кумулятивний характер формування компетентності, унеможливаючи ситуативність освітніх впливів та забезпечуючи поступове ускладнення навчальних завдань відповідно до рівня професійної зрілості здобувача вищої освіти.

Операціоналізація зазначених засад здійснюється через поетапний алгоритм педагогічного проектування, який трансформує теоретичні положення в послідовність методологічних дій.

Алгоритм побудовано за логікою циклічної адаптації (табл. 3), що забезпечує динамічну корекцію середовища відповідно до змінних освітніх потреб. Деталізація табл. 3 засвідчує, що діагностико-цільовий етап є методологічним фундаментом, який забезпечує об'єктивізацію вихідних параметрів професійної готовності та визначає вектор подальшого проєктування. Концептуально-моделювальний етап реалізується через синтез теоретичних конструктів у цілісну архітектурну схему, де кожен компонент середовища має чітко визначену функціональну роль. У свою чергу, технологічно-інструментальний блок трансформує абстрактну модель в конкретний дидактичний інструментарій, що включає цифрові платформи, симуляційні середовища та критеріальні матриці оцінювання. Імплементативно-адаптивний етап забезпечує інтеграцію проєкту в реальний освітній процес, де відбувається первинна апробація технологій вікового програмування та корекція індивідуальних траєкторій навчання. Оцінювально-корекційний етап завершує проєктний цикл, надаючи інструменти для верифікації ефективності середовища та формування рекомендацій щодо його оптимізації в наступних академічних циклах. Циклічність алгоритму гарантує неперервне вдосконалення середовища відповідно до динаміки професійних вимог і наукових інновацій.

Таблиця 3.

**Етапи проєктування здоров'язбережувального середовища
як дидактичного інструменту**

Етап	Завдання	Результат
3.1. Діагностико-цільовий	Аналіз вихідного рівня готовності студентів (студенток), виявлення «білих плям» у знаннях вікової фізіології та методик програмування представників різних груп населення	Сформований профіль компетенцій, визначені цільові орієнтири навчання
3.2. Концептуально-моделювальний	Конструювання архітектури середовища, визначення взаємозв'язків між компонентами, розробка навчальних сценаріїв	Теоретична модель середовища, затверджені навчально-методичні комплекси
3.3. Технологічно-інструментальний	Підбір дидактичних інструментів, цифрових симуляторів, кейс-баз, критеріальних рубрик	Готовий інструментарій для навчання технологіям вікового програмування
3.4. Імплементативно-адаптивний	Впровадження проєкту в освітній процес, моніторинг залученості, корекція освітніх траєкторій	Функціонуюче середовище, адаптовані індивідуальні програми студентів (студенток)
3.5. Оцінювально-корекційний	Аналіз ефективності, збір зворотного зв'язку, оновлення компонентів середовища	Верифікована модель, рекомендації щодо оптимізації наступних циклів

Джерело: розроблено автором на основі теоретичного аналізу.

Констатуємо результатом функціонування проєктованого середовища виступає сформована компетентність здобувачів вищої освіти щодо вікового програмування фізкультурної активності (табл. 4). У теоретичному дослідженні ця компетентність розглядається як інтегративне утворення, що поєднує когнітивні, операційні, ціннісні та рефлексивні складники. Її структурна організація визначає логіку оцінювання та корекції освітніх впливів.

Аналіз даних теоретичного дослідження наданих у табл. 4 засвідчує, що цільова компетентність студентів і студенток щодо вікового програмування фізкультурної активності має інтегративну чотирирівневу структуру, яка послідовно трансформує теоретичні знання у професійно готові педагогічні дії.

Таблиця 4.

**Структура компетентності студентів і студенток
щодо вікового програмування фізкультурної активності**

Компонент	Критерій сформованості	Індикатори (теоретичний рівень)
4.1. Когнітивний	Системність знань про онтогенез рухової активності, метаболічні особливості вікових груп, принципи дозування фізичних навантажень	Здатність інтерпретувати вікову динаміку, обґрунтовувати вибір оздоровчих технологій, прогнозувати адаптаційні реакції
4.2. Операційно-технологічний	Володіння алгоритмами проєктування, підбору вправ, контролю інтенсивності, корекції програм	Уміння конструювати індивідуальні та групові фізкультурні карти, застосовувати цифрові інструменти моніторингу
4.3. Ціннісно-мотиваційний	Інтеріоризація здоров'язбережувальної парадигми, професійна відповідальність, емпатія до клієнтів різних вікових категорій	Стійка орієнтація на превенцію, готовність до адаптації програм під індивідуальні потреби, етична рефлексія
4.4. Рефлексивно-прогностичний	Здатність до самоаналізу педагогічних рішень, оцінки ефективності програм, корекції власної професійної траєкторії	Навички критичного аналізу результатів, формулювання рекомендацій, планування професійного розвитку

Джерело: розроблено автором на основі теоретичного аналізу.

Когнітивний компонент формує концептуальне розуміння онтогенетичних закономірностей рухового розвитку та метаболічних особливостей вікових груп, що забезпечує здатність майбутнього фахівця науково обґрунтовувати вибір оздоровчих технологій і прогнозувати адаптаційні реакції організму. Операційно-технологічний блок операціоналізує ці знання, фокусуючись на володінні алгоритмами дозування навантажень, конструюванні індивідуальних і групових фізкультурних карт та застосуванні цифрових інструментів моніторингу. Ціннісно-мотиваційний компонент виступає аксіологічним стрижнем, що гарантує інтеріоризацію здоров'язбережувальної парадигми, формування професійної відповідальності та емпатійної готовності до роботи з різними віковими групами. Рефлексивно-прогностичний елемент замикає компетентнісну модель, розвиваючи навички критичного аналізу власних педагогічних рішень, оцінювання ефективності запроваджених програм і стратегічного планування професійного розвитку. Така структурна організація забезпечує перехід від репродуктивного засвоєння нормативних методик до діяльнісного проектування віково-адаптованих оздоровчих траєкторій, що безпосередньо реалізує головну мету дослідження щодо формування системної готовності майбутніх педагогів до управління фізичною активністю населення.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Теоретичне дослідження дозволило обґрунтувати концептуально-методологічні засади проектування здоров'язбережувального освітнього середовища педагогічного закладу вищої освіти (на прикладі Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, м. Харків, Україна), які визначають зміст, умови та організаційні механізми навчання здобувачів вищої освіти технологіям вікового програмування фізкультурної активності.

1. Встановлено, що зазначене середовище функціонує як цілісна дидактична система, де нормативно-цілові, змістово-технологічні, просторово-інфраструктурні, комунікативно-ціннісні та рефлексивно-діагностичні компоненти перебувають у стані синергетичної взаємодії. Саме така архітектура трансформує фрагментарні оздоровчі практики в системний інструмент професійної підготовки, що забезпечує безперервну інтеграцію теоретичних знань про онтогенез рухової активності з прикладними алгоритмами їхнього програмування.

2. Обґрунтовано, що ефективність формування цільової компетентності детермінується імплементацією п'яти методологічних засад: системності, вікової диференціації, практико-орієнтованості, суб'єктності та безперервності. Їхня операціоналізація реалізується через циклічний алгоритм педагогічного проектування, який послідовно транслює теоретичні конструкти у діагностико-цілові, моделювальні, інструментальні, імплементаційні та корекційні дії. Запропонована чотирикомпонентна структура компетентності (когнітивна, операційно-технологічна, ціннісно-мотиваційна, рефлексивно-прогностична) виступає цільовим орієнтиром, що дозволяє педагогічному закладу вищої освіти перейти від репродуктивного засвоєння готових методик до діяльнісного конструювання студентами і студентками віково-адаптованих фізкультурних програм.

3. Отримані теоретичні результати усувають виявлену суперечність між декларативним характером здоров'язбережувальної спрямованості педагогічної освіти та відсутністю цілісного інструментарію її реалізації. Доведено, що проектування середовища на засадах концептуальної цілісності та методологічної детермінованості створює умови для формування у майбутніх фахівців системної готовності до управління фізичною активністю представників різних вікових груп.

Таким чином, мета дослідження досягнута: розкрито сутність, структуру та механізми функціонування здоров'язбережувального освітнього середовища педагогічного закладу вищої освіти як детермінанти навчання студентів і студенток технологіям вікового програмування фізкультурної активності. Запропонована модель може слугувати основою для оновлення робочих програм дисциплін блоку «фізичного виховання в педагогічних закладах вищої освіти».

Перспективи подальших досліджень вбачаються у емпіричній верифікації запропонованої моделі в умовах реального освітнього процесу педагогічних закладів вищої освіти, зокрема у розробці валідного інструментарію діагностики рівнів сформованості цільової компетентності, оцінці впливу цифрових симуляційних платформ на ефективність засвоєння технологій вікового програмування, а також у адаптації концептуального каркаса до умов інклюзивної освіти та міждисциплінарної інтеграції в програмах підготовки фахівців реабілітаційного профілю.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Джерела фінансування. Дослідження не отримувало зовнішнього фінансування.

Доступність даних. Це дослідження не передбачало використання окремих наборів даних.

Використання засобів штучного інтелекту (ШІ). Автор підтверджує, що основний зміст статті, включаючи постановку проблеми, теоретичне обґрунтування, методи дослідження та висновки, підготовлений самостійно без використання генеративних можливостей штучного інтелекту. Інструменти ШІ застосовувалися виключно для технічної перевірки списку джерел (аутентичність, наявність DOI, відповідність формату ДСТУ 8302:2015). Уся отримана інформація верифікована автором за офіційними наукометричними джерелами.

Список використаних джерел

1. Антонова В., Дорошкевич Н. Формування здорового способу життя здобувачів освіти засобами фізичного виховання в умовах воєнного стану. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2023. Вип. 7. С. 15-21. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol11i7-002>
2. Бобровник Л., Кузьменко В., Сущенко Л., Джури́нський П., Храбра С., Чустрак А. Методологічні засади інтеграції фізичного та ментального здоров'я у професійній підготовці майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*. 2025. Вип. 195. С. 12-16. [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.08\(195\).02](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.08(195).02)
3. Бойко Г., Козлова Т., Шарафутдинова С. Дослідження мотивації до занять з фізичного виховання в умовах воєнного стану. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*. 2023. Вип. 159. С. 12-14. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.1\(159\).02](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.1(159).02)
4. Бондаренко Н. Освітнє середовище: єдність форми та змісту. *Вища освіта України*. 2023. Вип. 91. С. 49-55. [https://doi.org/10.32782/NPU-VOU.2023.4\(91\).06](https://doi.org/10.32782/NPU-VOU.2023.4(91).06)
5. Ващилко С. Цифрове освітнє середовище як чинник ефективної підготовки майбутніх учителів технологій до дистанційного навчання. *Молодь і ринок*. 2026. Вип. 1. С. 133-138. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2026.351254>
6. Гуртова Т., Незгода С. Педагогічні основи корекції ментального здоров'я здобувачів вищої освіти у процесі фізичного виховання в умовах воєнного стану. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2023. Вип. 4. С. 20-25. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol11i4-003>
7. Кубатко А. Критерії, показники та рівні сформованості культури здоров'я майбутніх фахівців економічних спеціальностей. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2022. Вип. 2. С. 21-29. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol10i2-003>
8. Мартинів О., Шукатка О., Борисевич Л., Кушнір Р. Розвиток умінь та навиків культури здоров'язбереження студентів на засадах міждисциплінарної інтеграції. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2023. Вип. 3. С. 18-23. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol11i3-003>
9. Петренко С., Петренко Л., Вернидуб Г. Інформаційно-цифрова компетентність сучасного учителя. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2025. Вип. 13. С. 41-45. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol13i5-006>
10. Стадник В. Педагогічні основи психологічного забезпечення процесу фізичного виховання здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану. *Інноватика у вихованні*. 2022. Вип. 16. С. 132-140. <https://doi.org/10.35619/iiu.v1i16.488>
11. Тимкович І., Цювх Л., Пономарьов С. Грамотність у фізичній культурі здобувачів вищої освіти як чинник їхнього здоров'язбереження. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2023. Вип. 5. С. 82-87. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol11i5-012>
12. Трубачева С., Мушка О., Замаскіна П. Особливості проектування освітнього середовища в умовах цифровізації суспільства під час воєнного стану в Україні. *Український педагогічний журнал*. 2023. Вип. 4. С. 46-52. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2023-4-46-52>
13. Ягнич М., Грицак Н. Літературознавчі передумови використання інтермедіального аналізу на уроках української літератури. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2024. Вип. 12. С. 64-70. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol12i4-011>
14. Balashov D., Bermudes D., Rybalko P., Shukatka O., Kozeruk Y., Kolyshkina A. A Future Physical Education Teachers' Preparation to Use the Innovative Types of Motor Activity: Ukrainian Experience. *TEM Journal*. 2019. Vol. 8. P. 1508-1516. <https://doi.org/10.18421/TEM84-57>
15. Paakkari O., Kulmala M., Lyyra N., Saaranen T., Lindfors P., Tyrväinen H. The core competencies of a health education teacher. *Health Promotion International*. 2024. Vol. 39. P. 1-13. <https://doi.org/10.1093/heapro/daae078>

References

1. Antonova V., Doroshkevych N. Formuvannya zdorovoho sposobu zhyttia zdobuvachiv osvity zasobamy fizychnoho vykhovannya v umovakh voiennoho stanu. *Osvita. Innovatyka. Praktyka*. 2023. Vyp. 7. S. 15-21. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol11i7-002> (in Ukrainian)
2. Bobrovnyk L.P., Kuzmenko V.Yu., Sushchenko L.P., Dzhurynskyi P.B., Khrabra S.Z., Chustrak A.P. Metodolohichni zasady intehratsii fizychnoho ta mentalnoho zdorov'ia u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh bakalavriv fizychnoi kultury i sportu. *Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Seriiia 15*. 2025. Vyp. 195. S. 12-16. URL: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.08\(195\).02](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.08(195).02) (in Ukrainian)
3. Boiko H., Kozlova T., Sharafutdynova S. Doslidzhennia motyvatsii do zaniat z fizychnoho vykhovannya v umovakh voiennoho stanu. *Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Seriiia 15*. 2023. Vyp. 159. S. 12-14. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.1\(159\).02](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.1(159).02) (in Ukrainian)
4. Bondarenko N. Osvitnie seredovyshche: yednist formy ta zmistu. *Vyshcha osvita Ukrainy*. 2023. Vyp. 91. S. 49-55. [https://doi.org/10.32782/NPU-VOU.2023.4\(91\).06](https://doi.org/10.32782/NPU-VOU.2023.4(91).06) (in Ukrainian)
5. Vashchylko S. Tsyfrove osvitnie seredovyshche yak chynnyk efektyvnoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv tekhnolohii do dystantsiinoho navchannia. *Molod i rynek*. 2026. Vyp. 1. S. 133-138. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2026.351254> (in Ukrainian)
6. Hurtova T., Nezghoda S. Pedahohichni osnovy korektsii mentalnoho zdorov'ia zdobuvachiv vyshchoi osvity u protsesi fizychnoho vykhovannya v umovakh voiennoho stanu. *Osvita. Innovatyka. Praktyka*. 2023. Vyp. 4. S. 20-25. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol11i4-003> (in Ukrainian)
7. Kubatko A. Kryterii, pokaznyky ta rivni sformovanosti kultury zdorov'ia maibutnikh fakhivtsiv ekonomichnykh spetsialnostei. *Osvita. Innovatyka. Praktyka*. 2022. Vyp. 2. S. 21-29. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol10i2-003> (in Ukrainian)

8. Martyniv O., Shukatka O., Borysevych L., Kushnir R. Rozvytok umin ta navykiv kultury zdorov'iazberezhennia studentiv na zasadakh mizhdystsyplinarnoi intehratsii. Osvita. Innovatyka. Praktyka. 2023. Vyp. 3. S. 18-23. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol11i3-003> (in Ukrainian)
9. Petrenko S., Petrenko L., Vernydub H. Informatsiino-tsyfrova kompetentnist suchasnoho uchytelia. Osvita. Innovatyka. Praktyka. 2025. Vyp. 13. S. 41-45. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol13i5-006> (in Ukrainian)
10. Stadnyk V. Pedahohichni osnovy psykholohichnoho zabezpechennia protsesu fizychnoho vykhovannia zdobuvachiv vyshchoi osvity v umovakh voiennoho stanu. Innovatyka u vykhovanni. 2022. Vyp. 16. S. 132-140. <https://doi.org/10.35619/iiv.v1i16.488> (in Ukrainian)
11. Tymkovych I., Tsovk L., Ponomariov S. Hramotnist u fizychnii kulturi zdobuvachiv vyshchoi osvity yak chynnyk yikhnoho zdorov'iazberezhennia. Osvita. Innovatyka. Praktyka. 2023. Vyp. 5. S. 82-87. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol11i5-012> (in Ukrainian)
12. Trubacheva S., Mushka O., Zamaskina P. Osoblyvosti proiektuvannia osvitnoho seredovyshcha v umovakh tsyfrovizatsii suspilstva pid chas voiennoho stanu v Ukraini. Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal. 2023. Vyp. 4. S. 46-52. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2023-4-46-52> (in Ukrainian)
13. Yahnych M., Hrytsak N. Literaturoznachchi peredumovy vykorystannia intermediialnoho analizu na urokakh ukrainskoi literatury. Osvita. Innovatyka. Praktyka. 2024. Vyp. 12. S. 64-70. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol12i4-011> (in Ukrainian)
14. Balashov D., Bermudes D., Rybalko P., Shukatka O., Kozeruk Yu., Kolyshkina A. Future Physical Education Teachers' Preparation to Use the Innovative Types of Motor Activity: Ukrainian Experience. TEM Journal. 2019. Vol. 8. P. 1508-1516. <https://doi.org/10.18421/TEM84-57> (in English)
15. Paakkari O., Kulmala M., Lyyra N., Saaranen T., Lindfors P., Tyrväinen H. The core competencies of a health education teacher. Health Promotion International. 2024. Vol. 39. P. 1-13. <https://doi.org/10.1093/heapro/daae078>

/ Матеріал надійшов до редакції: 21.04.2026 р. / Прийнято до друку: 27.05.2026 р. / Опубліковано: 30.06.2026 р. /

This work is licensed under a Creative Commons License Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0).